

לפני עור

ויקח חמאה וחלב ובן הבקר אשר עשה ויתן לפניהם והוא עמד עליהם תחת העץ ויאכלו: (בראשית יח, ח)

מה קרה עם הלחם

כתב רש"י שלחם לא הביא לפי שפירסה שרה נדה, שחזר לה אורח כנשים אותו היום, ונטמאת העיסה. מקורו בחז"ל (ב"מ פז, א) אמר אפרים מקשאה תלמידו של רבי מאיר משמיה דרבי מאיר אברהם אבינו אוכל חולין בטהרה היה, ושרה אמנו אותו היום פירסה נדה.

והק' רבינו בחיי אע"פ שאברהם הקפיד לאכל חולין בטהרה, לא היה זה חובה על שאר בני אדם, א"כ למה הקפיד עליהם. ותי' שאולי לא רצה להאכילם ממה שלא הורגל לאכול ממנו.

חשש חמץ

עוד תי' כי היה זה מפני אסור חמץ, ולפי שהיה אברהם אוכל חולין בטהרה סלקה את ידיה מן העיסה, ואברהם חשש לאסור חמץ, שהרי זמן הפסח היה, וזהו שהזכיר כאן "עגות", "לושי ועשי עגות", ובלוט (בראשית יט, ג) כתיב "מצות", כדי להשלים בין שניהם עגות מצות. והנה כל התורה כולה רמזים, ומה שחסר כאן גלה כאן. וכן תמצא כיוצא באלו ענינים הרבה במקומות רבים מן התורה.

לפנ"ע בשויה אנפשיה חתיכה דאיסורא

בספר פרדס יוסף כתב שממה שאאע"ה לא רצה להאכיל למלאכים לחם טמא, משום שהוא היה אוכל חולין בטהרה, יש לפשוט ספיקו של ספר שער המלך (אישות ט, טז), וז"ל אני מסתפק בהא דאמרינן שויה אנפשיה חתיכה דאיסורא אי מותר להאכילו לאחר, או נימא דקעבר אלפני עור לא תתן מכשול כיון דלגבי ידיה איסורא קא יהיב ליה.

ורצה להוכיח ממש"כ התוס' (נדרים צ, ב) אמתני' דהאומרת טמאה אני לך וז"ל, וא"ת טמאה אני לך אמאי לא מהימנא הא שויתיה נפשה חתיכה דאיסורא, כדאמרינן (קדושין סה, א) היא אומרת קדשתני והוא אומר לא קדשתך כו', ותי' הר' אליעזר דלא מצינו זונה שהיא אסורה לינשא לכהן, דודאי הוא מוזהר עליה אבל היא אינה מוזהרת עליו, הילכך גם לדבריה אינה אסורה לו כו'. ובשיטה מקובצת כתב בשם שיטה לא נודעת למי וז"ל ואי קשיא איך תבעל היא לו שהרי היא עשתה את בעלה חתיכה דאיסורא על עצמה, ועוברת גם בלפני עור, ותי' דלפני עור ליכא שהרי בע"כ נבעלת לו כו'.

ולפי"ז רצה השעה"מ לחדש שהמונעים עצמם מלהדליק הטוטון בנר של חלב, אסור לתת למי שנוהג בו היתר שידליקנו, דקעבר אלפני עור כיון דלדידיה אסור. ובספר משאת משה התיר הואיל ולדידיה מותר ליכא לפנ"ע, וכתב שעה"מ דלפי השיטה הנ"ל אע"ג דלאחר שרי, כיון דלגביה ידיה איסורא קא עביד עבר אלפני עור.

ויש להעיר על דבריו דשאני היכא דשויה אנפשיה חתיכה דאיסורא מהיכא שמחמיר על עצמו, שבשויה אנפשיה הוא אוהז שיש כאן איסור, א"כ לדבריו יש כאן הכשלה להשני אע"פ שהשני לא אסר על עצמו ויש לו היתר, אבל כלפי שמיא יש כאן איסור, משא"כ היכא שיש לא

חומרא לא להדליק מהחלב, אבל גם הוא מודה שיש מתירים, ויש להם על מה לסמוך, א"כ אין כאן מכשול. שו"מ בשו"ת כתב סופר (יו"ד סימן עז) שתמה על השעה"מ וז"ל, ודבריו נפלאו בעיני ודמיונו אין מן המדומה, דשאני אשה זו האומרת טמאה אני ויודעת בנפשה שכן הוא, והבעל אינו מחויב להאמין לה למשנה אחרונה, אבל היא שיודעת בנפשה שאמת אתה ומכשילה לבעלה, קשיא לשיטה הנ"ל איך היא עוברת בלפני עור כיון שהיא יודעת והוא לא ידע האמת, והוא ככל ל"ע שהנכשל אינו יודע והמכשיל יודע, והוצרך לתירוצו הבעל מכריחה ואין בידה עול, אבל בנדון של השעה"מ שהאוסר אוסר משום דמכרע ליה מלתא לאסור כדעת האוסרים, אם מותר לתת להמתיר לפי דעתו ענין אחר הוא, כיון שזה יודע שיש אוסרים ומכרע ליה כהמתירים ושניהם יודעים שיש מתירים ויש אוסרים, אפשר דליכא משום לפני עור, והענינים רחוקים זה מזה כרחוק מזרח וכו'.

ובמקום אחר (או"ח סימן סו) כתב הכת"ס שהשעה"מ סותר משנתו, שבה"ל לולב (ז, כה) האריך במי שנזהר שלא לשאוב טאבאק (עישון) ביו"ט אם מותר לטלטל הכלי ששואבים ממנו, והעלה כיון דלאחרים שרי לטלטל גם לדידיה לאו מוקצה הוא. וכתב מלתא בטעמא כיון דדרך הוא שמכבדים למכובדים ולא הקצה מדעתו, וכיון שראויה לכבד בו אחרים גם לדידיה מותר לטלטל.

גדר שוייה אנפשיה

ויתכן שספק שעה"מ תלוי בעיקר גדר שוייה אנפשיה, וכידועה נחלקו בזה מהר"י באסן ומהר"י ט, כמו שמובא בקצוה"ח (לד, ד), דשיטת מהר"י באסן דשויה אנפשיה חתיכה דאיסורא אסור מטעם נדר, ומהר"י ט (ח"ב אבה"ע סי' א) חולק עליו, דאם היה מתורת נדר היה מועיל התרת חכם, וזה לא מצאנו, אלא ע"כ שהוא מדין נאמנות, שהאמינה התורה את כל אדם כלפי עצמו.

[ועי"ש בקצוה"ח שלפי"ז חולק ג"כ על מהר"י בן לב, שמפרש הכלל דהודאת בעל דין כמאה עדים דמי, מטעם "התחייבות", דהיינו שע"י הודאתו הוא מחייב עצמו מחדש על מה שמודה, והקצוה"ח חולק וכותב שהיסוד הוא כנ"ל, וז"ל דהא דנאמן אדם על עצמו אעפ"י שהוא קרוב אל עצמו, היינו משום גזירת הכתוב שיהא אדם נאמן על עצמו בכל הפסולין שיש בו.]

ועי"ע בספר שער המלך (אישות ט, טו) שהביא דברי התורי"ד (קידושין יב, ב) שכתב שאשה נשואה אינה נאמנת לומר שקיבלה קידושין מאחר (לפני קידושי בעלה), דאף על גב דאשה מהימנא לשויה נפשה חתיכה דאיסורא, כדתנן לקמן בפרק האומר קידשתני והוא אומר לא קידשתני הוא מותר בקרובותיה והיא אסורה בקרוביו, התם משום דלא אגידא גביהו, הילכך כי קא אסרה נפשה עילויהו מהימנא, כיון דלא מפסדא לאחרני, אבל הכא דאגידא ביה ומשעבדא ליה ומטי איסורא לגביה, לא מהימנא. המהרי"ט (ח"א סימן צב) חולק עליו, וז"ל דאטו משום דאגידא ביה לא שויה נפשה חתיכה דאיסורא, הא אמרינן הנאת תשמישך עלי אסור, דאין מאכילין לו לאדם דבר האסור לו. ועוד אמרה טמאה אני וחזרה ואמרה טהורה אני, דאמרינן בפרק שני דכתובות אם לא נתנה אמתלאה לדבריה לא מהימנא דשויתה לנפשה חתיכה דאיסורא, אף על גב דנשואה ואגידא ביה היא.

והק' עליו השער המלך מה הקושיא מנדר, דשם יש בכחה לנדר, ואחרי שחל הנדר הדין הוא שאין מאכילין לו לאדם דבר האסור לו, ולכן אסורה לבעלה, משא"כ לגבי נאמנות חידש התורי"ד שאין לה נאמנות לאוסרה על בעלה, (אולי הוי כמו הודאת בע"ד שאינו נאמן היכה

שחב לאחריני, וכן מדויק מלשונו שנאמנת "כיון דלא מפסדא לאחריני", משמע שהבעיא היכא שהיא נשואה, היא שמפסידה לאחריני.) וע"כ צ"ל שמהרי"ט סובר שגם שויה אנפשיה חתיכה דאיסורא הוי מדין נדר, ולכן הק' על התורי"ד למה אינה נאמנת אע"פ שאוסרת עצמה על בעלה, כמו בנדר. אבל לפי"ז יהיו דברי מהרי"ט סותרים אלו את אלו, שהקצוה"ח (הנ"ל) הביא בשמו שחולק על מהר"י באסן.

וי"ל שאם אינו אסור אלא משום נדר בוודאי שאין איסור של לפנ"ע, שאטו מי שנדר לאסור עליו ככר אסור להושיטו לחבירו. אבל מטעם נאמנות י"ל שהיות ולדבריו יש כאן איסור אסור לא להושיט לחבירו ג"כ.

אין איסור לה"אנשים"

אבל בעיקר דברי הפרד"י ראיתי שתמה עליו בספר חבצלת השרון שאפילו לפי שעה"מ אינו מיושב הנהגת אאע"ה, שהרי חשבם לערביים שאינם מחויבים כלל לאכול חולין בטהרה, א"כ אפילו אם נאמר שהיכא שאסר על עצמו אסור להושיט לחבירו זה רק היכא שהאיסור שייך גם לחבירו, אבל כאן אין איסור להם.

האיך האכילם בשר בחלב

עוד יש להעיר אם יש בעיא להאכילם פת שנטמא איך האכילם בשר בחלב, שהרי מבואר בחז"ל שכשרצה הקדוש ברוך הוא ליתן תורה לישראל אמרו המלאכים תנה הודך על השמים, אמר להם כתוב בתורה לא תבשל גדי בחלב אמו, ואתם כשירדתם למטה אכלתם בשר וחלב, שנאמר ויקח חמאה וחלב. מיד הודו להקב"ה, והיינו דכתיב "כי על פי הדברים האלה כרתי וגו'", וכתיב לעיל מיניה "לא תבשל גדי בחלב אמו".

ומצאתי בספר דעת זקנים מבעלי התוס' שבאמת מדרש זה חולק על המדרש הסובר שקיים אברהם אבינו ע"ה אפילו עירובי תבשילין, פירוש תבשילין מעורבין, שלא היה אוכל בשר בחלב, גם לא בשר ואח"כ חלב, אלא חלב ואח"כ בשר, דכתיב ויקח חמאה וחלב והדר בן הבקר אשר עשה.

היכא שה"מכשיל" אינו מקפיד

(סוכה י, ב) אתמר נויי סוכה המופלגין ממנה ארבעה, רב נחמן אמר כשרה, רב חסדא ורבה בר רב הונא אמרי פסולה, רב חסדא ורבה בר רב הונא איקלעו לבי ריש גלותא אגנינהו רב נחמן בסוכה שנוייה מופלגין ממנה ארבעה טפחים, אשתיקו ולא אמרו ליה ולא מידי, אמר להו הדור בהו רבנן משמעתייהו, אמרו ליה אנן שלוחי מצוה אנן ופטורין מן הסוכה.

והק' הריטב"א שמעיקרא שלא ידע ר"נ דהדרו משמעתייהו או דהוו שלוחי מצוה, איך אגנינהו לפום דעתיה ולא חש דהוי חתיכא דאיסורא לדידהו, דיתבי בסוכה פסולה ומברכי התם שלא כראוי, והוה כנותן מכשול לפני פקח. וכתב שי"א דמהא שמעינן שהמאכיל לחבירו מה שהוא מותר לו לפי דעתו אין בזה משום לפני עור לא תתן מכשול, ואע"פ שידוע בחברו שהוא אסור לו לפי דעתו וחבירו בעל הוראה, שהמאכיל היה גם כן ראוי להוראה וסומך על דעתו להאכיל לעצמו ולאחרים לפי דעתו. מבואר בדבריו שאפילו להי"א אינו אלא היכא שהוא בעל הוראה, דרק אז אפשר לומר שהוא "יודע" שהוא מותר, ומה"ט מותר להאכיל לחבירו אע"פ שחבירו

סובר שהוא אסור, אבל היכא שהוא רק "נוהג" היתר, באופן שסומך על המקילין אין שום צד להקל.

ודחה הריטב"א את דבריהם דהכא דוקא מפני שהאיסור ניכר לחברו, ואי לא סבירא ליה לא ליכול, הא בשאינו ניכר לחבירו לא. ומביא ראיה מההיא דאמרין בחולין (קיא, ב) "חס ליה לזרעיה דאבא בר אבא דליסופו ליה מידי דלא סבירא ליה". כוונתו להא דאיתא התם שנחלקו רב ושמואל בדגים שעלו בקערה, לפי רב אסור לאכלן בכותח, ולפי שמואל מותר לאכלן בכותח. רבי אלעזר הוה קאים קמיה דמר שמואל אייתו לקמיה דגים שעלו בקערה וקא אכיל בכותח, יהיב ליה ולא אכל, א"ל לרבך יהיבי ליה ואכל ואת לא אכלת, אתא לקמיה דרב א"ל הדר ביה מר משמעתי, א"ל חס ליה לזרעיה דאבא בר אבא דליספי לי מידי ולא סבירא לי.

מיהו כתב הריטב"א שהיכא דאיפסיקא הלכתא דלא כותיה, בין לנפשיה בין לאחרים אסור, וכדמוכח ממאי דכתיבנא בפ"ק דע"ז ובפ"ק דיבמות.

האם בני ספרד יכולים לבקש במני אשכנז דברים שמותרים להם

עד כאן דברנו היכא שלדברי ה"מאכיל" מותר ולדברי ה"אוכל" אסור, עכשיו נדון במקרה הפוך, שהמאכיל נוהג איסור והאוכל נוהג היתר. ונשאלתי האם מותר למי שאינו "מטלטל" בעירוב לומר למי שכן מטלטל לטלטל בשילו.

ומצאתי בשו"ת מנחת שלמה (תניינא סימן ק) שדן האם הנוהג כפסק ה"ב", שיש בישול אחר בישול בדבר לח שנצטנן, יכול לומר להנוהג כרמ"א, שאם לא נצטנן לגמרי שאין בישול אחר בישול, שיניח עבורו תבשיל שלא נצטנן על האש. וכתב שהוא מחלוקת קדומה כמו אם מי שנמנע מלעשן ביו"ט רשאי לכבד את חבירו בסיגריה הואיל והוא כן רגיל לעשן. והכריע שאם המחמיר סובר מכח הכרעתו דאסור, מסתבר שגם צריך לחשוש ללפני עור, אבל אם רק מחמיר על עצמו מפני מנהג אבותיו או רבותיו בכגון דא אין לחוש ללפני עור, כי גם זה שנוהג איסור יודע שחבירו אין צריך להחמיר כמותו, וכל אחד כמנהג אבותיו. וכן לדידן במי שמחמיר במוצאי שבת כרבינו תם.

אמירה לישראל

אבל עדיין יש לדון מטעם "אמירה לישראל", שהיות ולו אסור האיך יאמר לחבירו ועושה, לא גרע מאיסור אמירה לנכרי. אלא שהארכתי במקום אחר בנוגע האם בן חו"ל בא"י מותר לומר לבן א"י לעשות לו מלאכה ביו"ט שני, ויצא לנו שנחלקו בזה הפוסקים, והגריש"א זצ"ל התיר ואכמ"ל, אלא שכתב שיש כאן משום "ממצוא חפצך ודבר דבר", ולכן לא התיר אלא ע"י רמיזה. ויש לדון בעניינינו אם יש חשש בעיא של "ממצוא חפצך", אבל הגרשז"א זצ"ל התיר, וצ"ע לדינא.

היתר מכירה

וכמו"כ דן הגרשז"א זצ"ל (מנח"ש ח"א סימן מד) לענין היתר מכירה, שמותר לקנות מהם פירות שביעית ולאכלם בקדושה, והוא על פי המבואר במבי"ט (ח"א סי' כ"א) שאע"פ שהוא סובר שחייבים לנהוג קדושת שביעית גם בשל נכרים, מ"מ כתב שאפלו הנהגים לאכול בקדושה מותר להם לקנות או למכור פירות שביעית למי שאינו נזהר, כיון שהדבר להם היתר שסומכים על המורים להם היתר, ולא נדון אותם כעורים שלא ליתן להם דבר שנראה להם

היתר. הרי מבואר דלא חייש כלל לזה שהלוקח מבקש את המוכר לשקול הפירות, וגם מכשיל אותו באיסור סחורה שיש רק על המוכר. וקצ"ע שלכאורה במבי"ט רואים שאפילו היכא שהוא הכריע לאיסור ליכא לפנ"ע הואיל ועכ"פ גם לה"נכשל" יש על מי לסמוך.

והביא הגרשז"א דברי הכת"ס (יו"ד סי' ע"ז) שכוון מעצמו לדברי המבי"ט והוסיף עליהם כמה ראיות, וכתב דמי שנוהג איסור באיזה דבר מסברא דנפשיה או מפני שאוחז בשיטת האוסרים, מותר לו ליתן משלו למי שנוהג היתר ואין בזה משום לפני עור ולא משום מסייע ידי עוברי עבירה, כיון שגם חברו יודע שיש אוסרים אלא שהוא נוהג כהמתירים. וגם אסיק דאפילו בכה"ג שהנותן סובר שהוא ודאי אסור, ולפי דעתו מי שמתיר אינו אלא טועה אפ"ה שרי. ואע"ג שמביא הכת"ס מהשעה"מ דמי שמחמיר לא לעשן ביום טוב אסור לספות למי שמתיר משום לפני עור, ע"ש שדוהא ראיתו.

מסייע היכא שה"עובר" יש לו על מי לסמוך

בשו"ת אגור"מ (אבה"ע ח"ד סימן סא) נשאל האם מותר לבתי ספר של "חינוך העצמאי" לחלק לתלמידים ארוחה שכולל פירות וירקות של "היתר מכירה", היכא שא"א להם להשיג פירות שליכא איסור ספיחי שביעית עליהם, וכשלא יתנו להם לאכול ילכו הרבה תלמידים לבתי ספר האחרים שאינם על פי רוח התורה.

והשיב דאיסור לפנ"ע בוודאי ליכא, שאם לא יתנו להם האוכלין הרי ודאי יאכלו אותם בבתייהם, אף אם לא ילכו לבתי ספר אחרים, ורק שאיכא איסור דרבנן של מסייע לידי עוברי עבירה כמ"ש התוס' (שבת ג, א), ויש להסתפק אם הוא מדרבנן מעין איסור לפני עור דהחמירו אף שבלא סיוע שלו היה עובר, או שהוא ענין איסור אחר, דהא כתבו התוס' שחייב להפרישו מאיסור שמשמע דהוא טעם אחר, כהא דכתב הרא"ש (שם סי' א) דאפילו קטן אוכל נבלות ב"ד מצוין להפרישו כ"ש גדול שלא יסייע לו.

ע"ש שדן בחקירה זו באריכות ומסיק שאחד העושה על פי הוראת חכם, ליכא דין תוכחה לאלו הסוברים שהוראה זו היא טעות, כשידוע שלא ישמע להמוכח שאומר לו שהוא טעות כל זמן שלא חזרו אלו שהורו להם, וכיון שליכא דין תוכחה ליכא איסור הסיוע להש"ך והדגמ"ר (יו"ד סי' קנא, ע"ש בדבריהם ואכמ"ל) שכן ראוי לפסוק בעצם, ובפרט שהוא באיסור דרבנן שיש למיזל לקולא, אף אם לא היה צורך גדול, וכ"ש בעובדא זו שהוא צורך גדול, כיון שיש לחוש שילכו ח"ו לבתי ספר שאינם על פי רוח התורה.

ולדבריו אין היתר היכא דהוי לפנ"ע ממש, רק היכא דהוי "חד עברי דנהרא", שאין כאן אלא איסור דרבנן.

הנוהג חומרא האם יכול לסמוך על המקילים

כתוב הרמ"א (יו"ד קיט, ז) מי שנוהג באיזה דבר איסור מכח שסובר שדינא הוא הכי, או מכח חומרא שהחמיר על עצמו, מותר לאכול עם אחרים שנוהגין בו היתר, דודאי לא יאכילוהו דבר שהוא נוהג בו איסור.

וכתב הש"ך (ס"ק כ) שהטעם הוא דודאי אלפני עור לא תתן מכשול לא עברי, מיהו היינו דוקא כשאחרים יודעים שהוא נוהג איסור בדבר. ובשו"ת מהרלב"ח (סי' קכ"א) האריך בדינים אלו, והש"ך מסכם דבריו, וז"ל מי שנוהג איסור באיזה דבר מחמת שסובר שהדין כן, ואוכל בבית מי

שמתירו, אז אם האיסור ניכר להאוסר מותר להמאכיל להאכילו, דאי לא ס"ל לא ליכול. אבל כשאינו ניכר האיסור אסור. ואסור לבשל לו בכליו אפילו אינן בני יומן, ואצ"ל שאסור להאוסר לומר להמתיר לבשל לו בכליו שאינן בני יומן. אבל כשהמתיר מבשל לכתחלה לו ולצורך אחרים ג"כ מותר דהוי כדיעבד.

והאוסר דבר מחמת מנהג אבותיו ובני מדינתו שנוהגין כן, אסור להמתיר להאכילו אפילו האיסור ניכר, אצ"ל שהיה אסור עצמו יכול לקחתו, כמו במושיט כוס יין לנזיר, דאצ"ל דהנזיר יכול לקחתו אסור מדרבנן. ויכול האוסר לבשל לכתחלה בכליו של המתיר שאינן ב"י או בסתם כלים, דקי"ל נמי שהן אינן ב"י, דלא קבלו עליהם המנהג להחמיר כ"כ.

ואם בעל הכלי הוא לפנינו צריך לשאלו אם הוא ב"י או לא, ואם בעל הכלי הוא חשוד אין צריך לשאלו, אבל אם הוא אמר מעצמו או ששאלו ואמר לו סמכין עליה אם הוא ב"י או לא.

וכל זה לענין הכלי, אבל אסור לאכול האוסר מבשולי המתיר אם הוא חשוד, על פי דבריו שאומר

שאין בו דבר איסור, אם התבשיל הוא מדבר שדרך לתת בתוכו אותו השומן.

אבל אם אינו ודאי חשוד רק סתם בן אדם עם הארץ יכול האוסר להתאכסן אצלו, אפילו אינו חכם ובקי בדינים, אם הוא יודע שהאוכל אסור אותו מאכל, בין שאוסרו מחמת המנהג בין מחמת שסובר שהדין כן.

האם ספרדי מותר למכור עוגיות של "מצה עשירה" לאשכנזי

בשו"ת יחיה דעת (ח"א סימן י) נשאלה בנוגע לעוגות של מצה עשירה הנעשות מעיסת קמח (הכשר לפסח) שנילושה במי פירות ויין וסוכר, שנוהגים הספרדים בה היתר בפסח, האם מותר לחנוני ירא שמים למכור מהן לאשכנזים שלא נהגו בהן היתר.

והשיב שהואיל והרמ"א כתב שבמדינות אשכנז נהגו להחמיר, ואחינו האשכנזים "יוצאים ביד רמ"א", ואינם רשאים להקל כדעת מרן הש"ע הואיל וקבלו עליהם, לכן צריך להודיע לקונה (האשכנזי) שעוגות אלה אינם עוגות העשויות מקמח של מצה אפויה, שגם הם נוהגים בה היתר, אלא הם עוגות שנעשו מקמח (הכשר לפסח) שאין להתירם להם, אלא לחולה או לזקן, וכמו שאמרו ביבמות (יד, ב), דהא דלא נמנעו בית הלל מבית שמאי, משום דמודעי להו ופרשי.

וז"ל המאירי (יבמות שם) כל ששנים חלוקים אחד להיתר ואחד לאיסור, אסור למתיר להעלימו לאוסר, וליתן לו מן האיסור, אלא צריך שיודיעהו שזהו דבר האסור לו לפי שיטתו. וכל שאינו מודיעו מותר לאוסר לסמוך עליו. וכן כתב האור זרוע (ח"א סי' תר"ג), שאדם שאסר על עצמו דבר המותר לו, ואחרים יודעים שהחמיר לאוסרו על עצמו, רשאי להתארח אצל אחרים ואין לו לחוש שמא יאכילוהו, והרי זה דומה לנזיר שאוכל בבית ישראל חבירו. וכ"כ רבינו מאיר המעילי בספר המאורות (יומא עח, א), דבר שמקצת הקהל נוהגים בו איסור, ומקצתם נוהגים בו היתר, רשאי הנוהג בו איסור לסמוך על הנוהג בו היתר, והנוהג היתר אסור לו להטעותו ולהכשילו, כיון שזה נוהג בו איסור, וחייב משום לפני עור לא תתן מכשול. וכן פסק הרמ"א (יו"ד סי' קי"ט סעיף ז) ז"ל מי שנוהג איסור באיזה דבר מכח שסובר שהדין כן, או מכח חומרא שהחמיר על עצמו, מותר לו לאכול עם אחרים שנוהגים בו היתר, שבודאי לא

יאכילוהו דבר שהוא נוהג בו איסור. ומבואר שאפילו דבר שהוא מתורת חומרא שהחמיר על עצמו, אסור להאכילו.

עצה שאינה הוגנת

והטעם שמי שמאכילו דבר שהוא מחמיר בו, לא גרע מהנותן לו עצה שאינה הוגנת לו. וכיוצא בזה כתב במנ"ח (מצוה רל"ב), שהמכשיל חבירו באיסור דרבנן עובר על לפני עור, דלא גרע ממשאו עצה שאינה הוגנת שעובר על זה. וע"ע בשו"ת זרע אמת (ח"ב סי' י"ט), שנשאל בדין ההולך ממקום שנהגו איסור בדבר מסויים, למקום שנוהגים בו היתר, האם מותר לו להתאכסן אצל בעל הבית, או שמא יש לחוש פן יאכילוהו מדבר שנהגו בו איסור במקומו. והשיב, שאין לחוש לכך, שבודאי לא נחשד סתם יהודי להניח לחבירו לאכול דבר שהוא אסור לחבירו, שאם כן הרי הוא עובר משום לפני עור לא תתן מכשול. ואע"פ שאמרו (ע"ז ו, ב), שהמושיט כוס יין לנזיר, או אבר מן החי לגוי, שאינו עובר משום לפני עור לא תתן מכשול, אלא אם כן קאי בתרי עברי דנהרא, אורח שאוכל משל בעל הבית, שאם לא יתן לו, אינו יכול לאכול, עובר משום לפני עור לא תתן מכשול. ואפילו באופן דלא קאי בתרי עברי דנהרא, כתבו התוספות (שבת ג, א) שיש בזה איסור מדרבנן. לפיכך גם כאן צריך המוכר להודיע, כגון על ידי מודעה במקום הנראה לעין, שהעוגות הנמכרות כאן בימי הפסח, נעשו מקמח (כשר לפסח) עם מי פירות, שלפי מנהג האשכנזים יש להחמיר שלא לאכול מהם בפסח, זולת לחולים או לזקנים.

לפנ"י היכא שיש לתלות שין כוונתו לעבור

ועל ידי תליית מודעה מותר למכור גם לאשכנזים מעוגות אלה, שיש לתלות שקונים אותם לצורך חולים וזקנים או ילדים שלא הגיעו למצוות. וכמש"כ הט"ז (יו"ד ריש סימן קנ"א), שבאיסור לפנ"ע כל שיש מקום לתלות בהיתר, שאולי לדבר המותר הוא קונה, יש להקל למכור לו. וכן כתב בשו"ת פני יהושע (ח"א יו"ד סי' ג'). וחת"ס (יו"ד סי' י"ט) תמה על מה שנוהגים למכור ביצים לעכו"ם, הרי יש בזה לגבי העכו"ם משום איסור אבר מן החי ועובר המוכר על לפנ"ע. וסיים, שמותר למכור לעכו"ם ביצים שלמות, כיון שאפשר לתלות שהעכו"ם קונה אותם לגדל אפרוחים, שבכל דבר שאפשר לתלות להקל תלינן כמבואר במשנה (שביעית פ"ה מ"ח).

ובפרט בנידוננו שכמעט כל הפוסקים דעתם להתיר, שמי פירות אין מחמיצים כלל, והמנהג שחששו להחמיר אינו אלא חומרא בעלמא, לחוש לשיטת רש"י, לכן כל שיש על כל פנים צד להקל, שקונים את העוגות לצורך זקנים או ילדים שלא הגיעו למצוות, יש לתלות לקולא.

הקרבה למלאכים

ובעיקר מה שאאע"ה האכיל למלאכים ראיתי דבר מעניין בספר ריקאנטי (יח, ח) שהק' אחרי שאאע"ה הכיר בהם מלאכים, למה אמר להם לאכול, הרי מצינו שהנביא הוכיח ישראל על הקריבתם למלאכים, שנאמר (יחזקאל טז, יח) ושמי וקטרתי נתת לפניך, ולחמי אשר נתתי לך סלת ושמן ודבש האכלתיך ונתתיהו לפניך לריח ניחח ויהי נאם ה', וגם המלאך אמר למנוח אם תעצרני לא אוכל בלחמך. דשאני הכא שהיו נראים כאנשים ולכן מותר היה להאכילן ולהשתחוות להם, והרי השתחואה היא מן ארבעה העבודות, שאף אם אין דרך עבודתו בכך חייב סקילה, ומצינו אברהם ויהושע שהשתחוו להם, אלא סוד הענין הוא, כי

בהיותם בפרצוף אדם החמוד הותר בהם כל מה שהותר באדם. זה הענין נגלה אלי בחלום הלילה.

עוד הביא בשם הרמב"ן וז"ל, ולא ידענו למה הרבה בלחם כל כך לשלשה אנשים, אולי ידע הסתלקות המאכל ראשון ראשון והוא, כמרבה עולות למזבח. וכתב שכוונתו כמו שכתב לעיל, אבל צע"ק שמהרמב"ן משמע שהיה בתורת הקרבת הקרבן, ולמה זה מותר לעשות לדני אדם.